

Αρχαία Ελίκη: Νέες έρευνες

Η Ελίκη ήταν μια πολυάνθρωπη και ακμάζουσα για αρκετούς αιώνες πελοποννησιακή πόλη χριστιανικά κοντά στη νοτιοδυτική ακτή του Κορινθιακού κόλπου, μεταξύ χιλιάδων νοτιοδυτικά του Αγίου. Οφείλεται το όνομά της στην Ελίκη, κόρη του βασιλιά της Αιγιάλειας Σελανούτου και σύζυγο του Ίωνος, και ιδρύθηκε κατά τους προϊστορικούς χρόνους. Ήταν το επίκεντρο των οικισμών και των πολιτισμών όλης της περιοχής, ενώ από τις αρχές του 8ου αιώνα π.Χ. υπήρξε η πρωτεύουσα του «Κοινού των Αχαιών», θρησκευτική και πολιτική μητρόπολη δώδεκα ιωνικών πόλεων της Αχαιάς, που είχαν κοινή βασιλεία και κοινή λατρεία του Ελικιού του Ποσειδώνος. Μια χερσονήσιακή νύχτα του 373 π.Χ. ένας ισχυρός σεισμός συγκλόνισε την περιοχή του δυτικού Κορινθιακού κόλπου με καταστροφικά αποτελέσματα για τις παράλιες πόλεις και τους οικισμούς της περιοχής. Η Ελίκη καταστράφηκε ολοκληρωτικά από το σεισμό αυτόν και από το ισχυρό θαλάσσιο κύμα που ακολούθησε. Ο ακριβής εντοπισμός της καταστραμμένης πόλης αποτελεί, εδώ και πολλές δεκαετίες, αντικείμενο έντονου προβληματισμού και ερευνητική πρόκληση για συνδυασμένες μελέτες αρχαιολόγων και άλλων ειδικών.

Από το 1988 έχει ξεκινήσει ένα μεγάλο διεπιστημονικό πρόγραμμα ερευνών για την αρχαία Ελίκη, με επικεφαλής την αρχαιολόγο δρ Ντόρα Κατσουνοπούλου και το φυσικό δρ Steven Soter. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει αρχαιολογικές επιφανειακές έρευνες, ανασκαφικές τομές, γεωφυσικές διασκοπήσεις, γεωτρηκτικές, στρωματογραφικές, τεκτονικές, μορφολογικές, χρονολογικές, παλυνολογικές κ.ά. μελέτες, με τη συνεργασία ερευνητικών ομάδων από αρκετές χώρες και τη συνεισφορά επιστημόνων πολλών ειδικοτήτων. Τα αποτελέσματα θαλασσίων ερευνών απέκλεισαν την περίπτωση να βρίσκεται στα ερείπια της Ελίκης κάποια από τη σημερινή στάθμη της θάλασσας, και έτσι από το 1991 οι μελέτες εντάχθηκαν με διαδοχικές αποστολές κάθε χρόνο - σε πεδινές περιοχές κοντά στη θάλασσα, ανάμεσα στους ποταμούς Σελίνου και Κερυνίτη.

Το ενημερωτικό δελτίο που εκδόθηκε με τίτλο «Discovering the location of the lost city of Helike: the 2001 Helike Project Campaign» περιέχει εντυπωσιακές πληροφορίες για τα νέα ευρήματα στην περιοχή, στην οποία είχε από το παρελθόν διαπιστωθεί η παρουσία αρχαιολογικών στρωμάτων διαφόρων εποχών. Στο δελτίο γίνεται λόγος για ορίζοντες της πρώιμης Χαλκοκοινωνίας (ΠΕΙΙΙ), των κλασικών χρόνων, αλλά και της ρωμαϊκής εποχής, με χρυσά-αργυρά ευρήματα, νομίσματα και πολυπληθή διαρτησμένα ευρήματα κεραμικής. Το πολυετές πρόγραμμα της Ελίκης είναι ένα επιτυχές παράδειγμα διεπιστημονικής προσέγγισης ενός μεγάλου αρχαιολογικού προβλήματος, με εντυπωσιακά αποτελέσματα και πολύ ευαίρετες μελλοντικές προοπτικές. Πληροφορίες: δρ Ντόρα Κατσουνοπούλου, τηλ.-fax: +30.691.82348, e-mail: eiliki@otenet.gr.

NESTOR: Μια βάση δεδομένων αρχαιολογικής βιβλιογραφίας

Το Πανεπιστήμιο του Cincinnati (ΗΠΑ) έχει δημιουργήσει μια λαμπρή παράδοση δεκαετιών, με σημαντική ανασκαφική και λοιπή αρχαιολογική έρευνα στη χώρα μας. Συνεχιστές της παράδοσης είναι οι καθηγητές Jack Davis και Μιχάλης Φωτιάδης με τα επιτεύγματά τους. Από το 1995 το Dept. of Classics/University of Cincinnati έχει αναλάβει και συνεχίζει την έκδοση της σειράς Nestor, η οποία είναι μια βιβλιογραφική βάση δεδομένων που περιλαμβάνει τίτλους και άλλα δεδομένα για εργασίες που αφορούν σε έναν ευρύ γεωγραφικό χώρο (νησιά του Αιγαίου, ηπειρωτική Ελλάδα, Ιόνιο, Αλβανία, Μικρασιατικά παράλια, Νότια Βουλγαρία και Κύπρος) και σε εποχές από την παλαιολιθική μέχρι το τέλος των γεωμετρικών χρόνων. Η συλλογή των βιβλιογραφικών δεδομένων άρχισε το 1957 και εκτείνεται ήδη σε 23 τόμους της σειράς. Την έκδοση τους ξεκίνησε το University of Wisconsin και συνέχισε το Indiana University έως το 1995. Στην καταλόγοσή της περιλαμβάνονται και εργασίες που αναφέρονται σε περιοχές έξω από τις προαναφερθείσες, εφόσον σχετίζονται με αυτές. Σκοπός της σειράς είναι να συγκεντρώνει πληροφορίες για δημοσιεύσεις που αναφέρονται σε όλες τις δρα-

στηριότητες των ανθρώπων κατά τις εποχές που προαναφέρονται, π.χ. αλληλεπίδρασης ανθρώπου-φυσικού περιβάλλοντος, κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές δραστηριότητες, θέματα δομής και οργάνωσης κοινωνιών, ζητήματα γλωσσικά, αρχαιομετρικές μελέτες, εθνο-αρχαιολογία, αρχαιολογική μεθοδολογία-θεωρία κ.ά. Οι εκδόσεις της σειράς διατίθενται είτε σε περιοδικά είτε σε ψηφιακή μορφή, ενώ είναι διαθέσιμα και οι παλαιά τόμοι (\$ 9.50 ο τόμος). Η αξία της συνδρομής του 2002 είναι \$ 13.00 και οι εκδόσεις δέχονται να συμπεριληφθούν στα τέλη του Nestor κάθε τίτλο σχετικής εργασίας που δημοσιεύεται αλλά και πληροφορίες για τη διοργάνωση συνεδρίων και άλλων συναφών δραστηριοτήτων. Πληροφορίες-εγγραφές: Nestor, Dept. of Classics, University of Cincinnati, ML 0226, Cincinnati, Ohio 45221-0226, USA, e-mail: nestor@classics.uc.edu.

Θέση εργασίας στην Κύπρο

Το Κύπρο-Αμερικανικό Αρχαιολογικό Ερευνητικό Ινστιτούτο (Cyprus American Archaeological Research Institute, CAARI), που εδρεύει στη Λευκωσία, ξεκίνησε τις ενέργειες για την πλήρωση της θέσης διευθυντή από το καλοκαίρι του 2003, σύμφωνα με ανακοίνωση του μακάς σπουδές σε τομείς αρχαιολογία, ιστορία ή συναφών πεδίων, πρέπει να έχουν καλή γνώση των θεμάτων πολιτισμικής κληρονομιάς της περιοχής της ανατολικής Μεσογείου, καθώς και διοικητικές ικανότητες και συναφείς με τον αμερικανικό και διεθνή πανεπιστημιακό-ακαδημικό χώρο. Ο νέος διευθυντής αναμένεται να συνεισφέρει στη διεύθυνση των κυπριακών σπουδών από αμερικανικές και διεθνείς αποστολές και να συντονίσει με επιτυχία τις δραστηριότητες του CAARI, που εκτείνονται σε θέματα εκπαίδευσης-στέρησης σπουδαστών, μέρμων συλλογών, βιβλιοθηκής, οργάνωσης αποστολών, ανασκαφών και προγραμματισμού δραστηριοτήτων του Ινστιτούτου. Αιτήσεις υποψηφίων που θα σταλούν μέχρι 1.4.2001 θα αξιολογηθούν πλήρως. Πρέπει να συνοδεύονται από βιογραφικό σημείωμα και από τρεις συστατικές επιστολές και να υποβληθούν στη διεύθυνση: Dr. Ellen Herscher, 3309 Cleveland Ave NW, Washington DC 20008, USA. Πληροφορίες στην ιστοσελίδα του CAARI: <http://www.caari.org>.

Μεταπτυχιακές σπουδές γεωαρχαιολογίας στον Καναδά

Ένα νέο πρόγραμμα συνεργασίας ισπανών αρχαιολόγων και καναδών χρονολόγων δίνει τη δυνατότητα μεταπτυχιακών σπουδών στο πεδίο της γεωαρχαιολογίας στο McMaster University του Καναδά. Στη θέση Orche της Γρανάδας (Ισπανία) έχουν εντοπιστεί αποθέσεις με αρχαιολογική και παλαιονθρολογική σημασία, ηλικίας έως και αρκετών εκατοντάδων χιλιάδων χρόνων. Ο υποψήφιος που θα εγγραφεί με Μ.Σ.ε. ή Ph.D. θα ασχοληθεί με τις τεχνικές χρονολόγησης ESR (Electron Spin Resonance) ή αυτονομίες της ηλεκτρονικής στροφορμής) σε οδαμαντίνη απολιθωμένων δοντιών και σε άλλους χερσονεμείς σχηματισμούς από τη θέση Orche. Απαραίτητες οι λοιπές μεταπτυχιακές σπουδές στη γεωλογία, τη φυσική ή την αρχαιολογία, σε συνδυασμό με φυσικές επιστήμες. Το μεταπτυχιακό πρόγραμμα αρχίζει το Σεπτέμβριο του 2002, με επιβλέποντες καθηγητές τους H. Schwarz και W. Rink. Για να ενημερωθούν σχετικά με το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών του Πανεπιστημίου, οι υποψήφιοι πρέπει να επικοινωνήσουν στη διεύθυνση: School of Geography and Geology, McMaster University, 1280 Main St. West, Hamilton ON, L8S 4M1, Canada, ή να πάρουν πληροφορίες από την ιστοσελίδα: www.mcmaster.ca. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Πανεπιστήμιο McMaster υπάρχει η καλύτερη ή υποδομή, και τα τελευταία χρόνια έ- χει αναπτυχθεί και η τεχνική χρονολόγησης TIMS (Thermal Ionisation Mass Spectrometry) για 230Th/234U. Σε λίγα εργαστήρια του κόσμου εφαρμόζεται η τεχνική TIMS, που έχει το σημαντικό πλεονέκτημα να απαιτεί ελάχιστη ποσότητα δείγματος (δέκτατα του γραμμάρια), και έτσι είναι δυνατόν να γίνουν χρονολογήσεις U-Th σε μοναδικά ευρήματα, π.χ. οδαμαντίνη από ανθρώπινα δόντια της παλαιολι-

θικής εποχής. Σχετική αναφορά: Rink, W. J. - Schwarz, H. P. - Lee, H. K. - Rees-Jones, J. - Rabinovich, R. - Hovers, E., «Electron Spin Resonance (ESR) and Thermal Ionisation Mass Spectrometry (TIMS) 230Th/234U dating of teeth in Middle Paleolithic layers at Amud Cave, Israel», *Geochronology* 16 (2001), σ. 701-717.

Πρακτικά Συνεδρίων

Εκδόθηκαν και κυκλοφορούν τα Πρακτικά δύο σημαντικών συνεδρίων που έγιναν τα τελευταία χρόνια στην Πάρο και στη Στοκχόλμη (Σουηδία) αντίστοιχα:

Paria Lithos: Parian Quarries, Marble and Workshops of Sculpture, επιμ. P. Demetrios U. Schliardi and Dora Katsopoulou, Athens 2000, 669 σελ. Πρόκειται για τα Πρακτικά του Συνεδρίου *Paria Lithos, First International Conference on the Archaeology of Paros and the Cyclades*, που πραγματοποιήθηκε στις 2-5 Οκτωβρίου 1997, στην Πάρο. Στα 63 άρθρα που περιέχονται στον τόμο εξετάζονται ζητήματα αρχαιολογίας, γλυπτικής, αρχιτεκτονικής, γεωλογίας, αρχαιομετρίας και συντήρησης μαρμάρου, με επίκεντρο πάντα τη μελέτη της θαυμαστής στην αρχαιότητα Παρίας Λίθου, μια ποικιλία της οποίας ήταν ο μοναδικός λυχνίτης, διαφωτισμό μάρμαρο που χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή γλυπτικών αριστουργημάτων της αρχαιότητας. Οι εργασίες είναι γραμμένες στα αγγλικά, ελληνικά, ιταλικά και γερμανικά, και όλες συνοδεύονται από περιλήψεις στην ελληνική ή αγγλική γλώσσα. Η κεντρική διάθεση του βιβλίου γίνεται από το βιβλιοπωλείο Κερδαιμίσια, Ιπποκράτους 8, Αθήνα, Τ.Κ. 106 79, τηλ.-fax: 010-3615156.

The Chronology of Base-Ring Ware and Bichrome Wheel-made Ware, επιμ. P. Åström, Stockholm 2001, 251 σελ. Πρόκειται για τα Πρακτικά του 2^{ης} International Colloquium on the Chronology of the Eastern Mediterranean, που έγινε στις 18-19 Μαΐου 2000 στη Στοκχόλμη (Royal Academy of Letters, History and Antiquities), με ελληνική και κυπριακή συμμετοχή: Eleni Aloupi, «The Technology of Bichrome Wheel-made Ware», και Vassos Karageorgis, «Bichrome Wheel-made Ware: Still a Problem?».

Ημερίδες της Ελληνικής Αρχαιομετρικής Εταιρείας

Με εξαιρετική επιτυχία πραγματοποιήθηκε στις 15.1.02 στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (ΕΙΕ) ημερίδα με τίτλο «Μελέτη οργανικών υλικών στην Αρχαιολογία και στα Έργα Τέχνης», που διοργανώθηκε από την Ελληνική Αρχαιομετρική Εταιρεία (ΕΑΕ) σε συνεργασία με το ΕΙΕ. Περίπου 230 ακρατές, στην πλειονότητά τους νέες επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, γέμισαν ασφαικτικά το αμφιθέατρο του ΕΙΕ. Η μεγάλη επιτυχία της επιστημονικής συνάντησης ενθαρρύνει τους οργανισμούς για τον προγραμματισμό νέας ημερίδας με θέμα τη διαπιστημονική μελέτη των αρχαίων υλικού, ζητήματα που ερευνάνται συστηματικά τα τελευταία χρόνια τόσο από αρχαιολόγους όσο και από ειδικούς των βετικών επιστημών. Το πρόγραμμα και η ακριβής ημερομηνία της νέας ημερίδας πρόκειται να ανακοινωθούν σύντομα. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθύνονται στον δρ Γ. Φακορέλλη, πρόεδρο του ΔΣ της ΕΑΕ, τηλ.: 010-6503955, e-mail: yfakorellis@ims.demokritos.gr καθώς και στην ιστοσελίδα της ΕΑΕ: www.archaeometry.gr. Μια ακόμη ενδιαφέρουσα ημερίδα με τη συμμετοχή της ΕΑΕ πρόκειται να γίνει στο Ηράκλειο Κρήτης την 1.4.02, στο πλαίσιο των δράσεων της συγκεκριμένης ελληνο-κυπριακής συνεργασίας, με τίτλο «Προηγμένες Τεχνολογίες για τη Διαχείριση και Προβολή της Πολιτισμικής Κληρονομιάς 2001-2002». Κύριος οργανωτής της ημερίδας αυτής είναι ο δρ Α. Σαρρής, συντονιστής του έργου και ερευνητής του Εργαστηρίου Γεωφυσικής-Δορυφορικής Τηλεπισκόπησης και Αρχαιοπεριβάλλοντος στο Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας Κρήτης (Ρέθυμνο). Τηλ.: 08310-25146, e-mail: asaris@ret.forthnet.gr.

Αρχαιο-τηλεπισκοπικά νέα

Κυκλοφόρησε σε επιμελημένη έκδοση το 5ο τεύχος του ενημερωτικού δελτίου του Εργαστηρίου Γεωφυσικής-Δορυφορικής Τηλεπισκόπησης και Αρχαιοπεριβάλλοντος, ΙΜΖ-ΙΤΕ Κρήτης που εδρεύει στο Ρέθυμνο, με πλούσια υλη σχετικά με τις δραστηριότητες του Εργαστηρίου, που εκτείνονται σε όλη τη χώρα. Το δελτίο, με τίτλο «Αρχαιο-τηλεπισκοπικά νέα», εκδίδεται με τη μέριμνα του δρ Α. Σαρρή, ερευνητή του Εργαστηρίου, είναι δίγλωσσο (ελληνικά-αγγλικά) και περιέχει ακόμη ενημερωτικές πληροφορίες για τη σύγχρονη δυνατότητα των γεωφυσικών διασκοπήσεων σε μια ποικιλία ερευνητικών εφαρμογών. Πληροφορίες: τηλ.: 08310-25146, e-mail: asaris@ret.forthnet.gr.

Συνέδρια

- 1^η Επιστημονική Συνάντηση Νοτιοανατολικής Αττικής, Η Εταιρεία Μελετών Νοτιοανατολικής Αττικής προγραμματίζει την 1^η Επιστημονική Συνάντησή της για το διάστημα 28.11.01-1.12.02 στο Καλύβια Αττικής. Η διοργανώσιή γίνεται με την αγωγή του Υπουργείου Πολιτισμού, της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ανατολικής Αττικής και του Δήμου Καλυβίων. Οι θεματικές ενότητες εκτείνονται σε ένα ευρύ φάσμα (ιστορία, αρχαιολογία, λαογραφία, οικολογία, προστασία περιβάλλοντος κ.ά.), για το γεωγραφικό χώρο που εκτείνεται από τον Υμηττό και την Πεντέλη μέχρι το Σούνιο. Ανακοινώνεται αρχαιομετρικό περιεχόμενο αναμένεται να παρουσιαστούν και πάσι στη Συνάντηση, όπως έγινε και σε προηγούμενες διοργανώσεις της ίδιας εκδήλωσης. Πληροφορίες: Πέτρος Φιλίππου, αρχαιολόγος, πρόεδρος της Εταιρείας, Αθηνά, και Ρίτσα Φεραίου, Τ. Κ. 19010 Καλύβια Αττικής, τηλ.: 02990-47290, e-mail: dkalivia@otenet.gr. Περιλήψεις εργασιών γίνονται δεκτές μέχρι 31.5.02.
- 10th International Conference on Luminescence and Electron Spin Resonance Dating (LED 2002), 24-28 Ιουνίου 2002, University of Nevada-Reno, Nevada, USA. Πληροφορίες στην ιστοσελίδα: <http://conf.dri.edu/conferences/LED2002/>.
- 4th Symposium on ¹⁴C and Archaeology, 9-13 Απριλίου 2002, Oxford. Το Συνέδριο οργανώνεται από το Oxford Radiocarbon Accelerator Unit, Res. Laboratory for Archaeology and the History of Art, University of Oxford, e-mail: ora@archaeology-research.oxford.ac.uk.
- Junior Euroatom 2002, 2-5 Σεπτεμβρίου 2002, Geneva. Το Συνέδριο οργανώνεται από τη Federation of European Materials Societies και απευθύνεται κυρίως σε νέους επιστήμονες, υποψήφιους διδάκτορες και αποσχιλούμενους σε μεταδιδακτορικό επίπεδο. Θα παρουσιαστούν ανακοινώσεις σχετικές με όλους τους τομείς της Φυσικής των Υλικών και είναι ευπρόσδεκτες εργασίες αρχαιομετρικού ενδιαφέροντος. Πληροφορίες για το Συνέδριο στην ιστοσελίδα: www.junior-euromat.fems.org.
- PECUS: Man and Animal in Antiquity, Rome, Italy. Το Συνέδριο οργανώνεται από το Σουηδικό Ινστιτούτο της Ρώμης στις 9-12 Σεπτεμβρίου 2002. Θα δοθεί έμφαση στη σχέση ανθρώπινων-ζώων κατά την αρχαιότητα, και αναμένεται ανακοινώσεις ζωοαρχαιολογίας καθώς και αναλυτικές μελέτες με διάφορες τεχνικές. Πληροφορίες στην ιστοσελίδα: www.svenska-institutet-rom.org.
- 8th Annual Meeting of the European Association of Archaeologists, 24-29 Σεπτεμβρίου 2002, Θεσσαλονίκη. Το Συνέδριο θα οργανωθεί σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, με τη χορηγία του Υπουργείου Πολιτισμού και του Υπουργείου Μακεδονίας-Θράκης. Σχεδιάζεται από τους οργανωτές ειδική συνεδρία αρχαιομετρικού περιεχομένου. Πληροφορίες στην ιστοσελίδα: www.svmvool.com.gr/EAA8.html.